

HAZIR GİYİM İŞLETMELERİNDE İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ ÖNLEMLERİNİN UYGULANMA DURUMU

H. Fatma ŞENER¹, Gülşen GÜLMEZ^{2*}

¹ Gazi Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Moda Tasarımı Ana Bilim Dalı, Ankara, Türkiye

² Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Giyim Endüstrisi ve Giyim Sanatları, Ankara, Türkiye

Anahtar Kelimeler

*Hazır giyim
İşçi sağlığı
İş güvenliği*

Özet

Hazır giyim sektörü ülkemiz ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Bu sektörün korunması ve geliştirilmesi kapsamında çalışanların güvenliğini sağlamak amacıyla yasalarda belirtilen önlemlerin uygulanması önem taşımaktadır. Bu sektörde çalışanlar birçok sağlık problemi ile karşı karşıya kalmaktadır. Gelişmiş ülkelerde çalışma ortamının insancillaştırılması ve güvenliği konusunda araştırma ve geliştirme (AR-GE) çalışmaları periyodik olarak yapılmaktadır. Bu çalışmada işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda hazır giyim işletmelerinde alınan önlemlerin uygulanma durumu tespit edilmiştir.

Hazır giyim sektöründeki teknolojik gelişmelere paralel olarak özellikle işyerlerinde çalışanların güvenliği ile ilgili birtakım ortak sorunlar gündeme getirilmiştir. Gelişen teknolojiyle çalışanlar yeni risk ve tehlikelerle karşı karşıya kalmışlardır. Başlangıçta fazla önemsenmeyen bu sorunlar işletmelerde üretimi tehlikeye sokup, iş verimini etkilemesi sonucu sağlık ve güvenlikle ilgili tedbirlerin alınmasını gündeme getirmiştir. Her geçen gün iş kazalarıyla maddi ve manevi kayıpların büyük boyutlara ulaşması konunun önemini daha da arttırmaktadır. Bu bağlamda amaç, çalışanların tehlikelerden korunmasının yanı sıra daha iyi bir iş ortamında uzun süre çalışmalarını sağlamaktır. İşçi sağlığı ve iş güvenliği; iş yerlerinde işin yürütülmesiyle ilgili oluşan tehlikelerden ve sağlığa zararlı olabilecek şartlardan korunmak amacıyla yapılan çalışmaları kapsamaktadır. Güvenli ve sağlıklı bir ortamda çalışanların motivasyonu artmakta iş verimi olumlu etkilenmektedir(Durdu, 2006).

STATUS OF IMPLEMENTATION OF OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY MEASURES IN THE APPAREL BUSINESSES

Keywords

Ready-made clothing
Occupational health
Work safety

Abstract

It is known to have an important place in the country's economy garment industry. It is necessary to apply the measures laid down in the law to ensure the safety of the employees covered by the protection and development of this sector. Sector employees are faced with many health problems. Periodically known for its research and development on humanizing and safety of the working environment in developed countries. In this study, health and employment status of implementation of the measures regarding the security of garment enterprises have tried to determine.

Some common problems with the world and our country industrialization and safety of persons working in parallel with technological developments especially in the workplace has been raised. Employees faced with evolving technology with new risks and hazards. Originally aspiring to jeopardize the operation of enterprises unheeded more of these problems, the results to influence the work efficiency has

* İlgili yazar: gulsengulmez01@hotmail.com

made the adoption of health and safety measures on the agenda. With each passing day the importance of the issue to reach the size of material and moral losses also increase their work-related accidents. The aim of this context alone does not protect employees from danger, a better business environment to continue to provide long-term studies(Durdu, 2006).

1. GİRİŞ

Giysi üretim sürecindeki teknolojik gelişmeler hazır giyim sektöründeki değişimi de beraberinde getirmiştir.

Bu sektör ülkemiz ekonomisinin gelişmesinde büyük rol oynayarak sağladığı istihdam ve gerçekleştirdiği ihracat ile önemini korumaya devam etmektedir (Dal ve Akçagün, 2012).

Tekstil ve hazır giyim sektörü emek yoğun bir sektördür. Gerek ekonomik ve gerekse sosyal nedenlerle yoğun bir kayıt dışı istihdam ve uzun çalışma süreleri mevcuttur. Ayrıca yoğun siparişler nedeniyle plansız, programsız çalışmalar yapılabilmektedir. Gün boyunca çalışmış olan işçinin fazla mesai yapması fiziksel ve psikolojik olarak yorulmasına neden olmaktadır. Bu da çalışanın hem sağlığı açısından, hem de yorgunluk nedeniyle iş kazaları ile işçi sağlığı ve iş güvenliği açısından problemlere yol açabilmektedir.

Bu sektör, çoğunluğu mesleki eğitim almamış çalışanların oluşturduğu sektörlerin başında gelmektedir. Bu durum iş verimini ve kaliteyi olumsuz etkilemektedir. Tehlikeli işler kapsamında yer alan hazır giyim sektöründe mesleki eğitim almayanların çalıştırılmaması gerekmektedir. (Yavuz, 2010).

Hazır giyim sektörü model tasarımı, kumaş tedariki, depolama, numune hazırlama, serim kesim, etiketleme, kalıp hazırlama, dikim, ütüleme, ilik, çitçit, kuşgözü işlemleri, leke çıkarma, pres, serileme-eşleme, işletme içi taşıma, bakım onarım gibi süreçlerden oluşmakta ve bunun sonucunda kumaş giyilmeye hazır bir giysi halini almaktadır (Tezcan, 2010).

Hazır giyim üretim tesislerinde doğrudan üretimi ilgilendiren ekipmanlar yanında üretimi destekleyen birimlerde kullanılan ekipmanlar; kaldırma, yük taşıma arabaları ve forklift, trans palet, buharlı ütü, buhar kazanı, serim kesim tezgahları, makas, iğne, maket bıçağı, hızar, konveyör, pres, etiketleme, kodlama ekipmanı, zımba, dikiş makinesi, ofis ekipmanları, kompresör, pompa, yıkama/kurutma makineleri gibi temelde kullanılan ekipmanlardır (Tezcan, 2010).

İşyerlerinin büyük bir kısmı iş güvenliği eğitimi vermemekte, iş güvenliği eğitimi verenlerde amacına uygun olmayan, işçiye gerekli iş sağlığı ve iş güvenliği bilinci oluşturarak uygun davranışlar kazandırmayan, sadece kanuni zorunluluğu yerine getirmek üzere verilen eğitimler olduğu görülmektedir. İş güvenliği eğitimlerinin konunun uzmanları tarafından verilmesi, önce eğitim verilecek işyerinde bir risk değerlendirilmesi yapılması, verilen eğitimin işyerinde yapılan işe ve çalışma koşullarına uygun olması sağlanmalıdır (Yavuz, 2010).

Hazır giyim işletmelerinde alınması gereken önlemlere yönelik çalışmalar işletme bütçesini zorladığı gerekçesi ile tam anlamıyla yapılmamaktadır. İşletmeler bu önlemleri aldıkları takdirde hem işçiyi psikolojik olarak rahatlatmış olacak hem de fiziksel konfor sağlanacağından üretimlerini arttıracaklardır.

Gelişmiş ülkelerde sürekli yapılan inceleme ve araştırmalarla çalışma ortamlarının insancılaştırıldığı göz önüne alındığında, ülkemizde bu konuda yapılan çalışmaların sınırlılığı ve azlığı dikkati çekmektedir.

Bu nedenle bu araştırmada işçi sağlığı ve iş güvenliği konusundaki hazır giyim işletmelerinde alınan önlemlerin uygulanma durumu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Hazır giyim işletmelerinde alınan önlemlerle ilgili alt amaçlar;

1. Çalışanların özlük bilgileri ve gerekli eğitimlerin verilmesi ile ilgili çalışmalar nelerdir?
2. Çalışanların kişisel ve sosyal alanları ile ilgili düzenlemeler yapılmış mı?
3. Sağlık kontrolleri ile ilgili düzenlemeler yapılmış mı?
4. Acil durum planları ve ekipmanları oluşturulmuş mu?
5. Çevre koşulları ile ilgili düzenlemeler yapılmış mı?
6. Elektrik tesisatı ile ilgili önlemler alınmış mı?
7. İşletmede kullanılan makinelerle ilgili koruyucu önlemler mevcut mu?
8. İş kazalarının yaşandığı bölümler ve yaşanma durumu nelerdir?
9. Çalışanlar kişisel koruyucu önlemlerini kullanılmakta mı?

2. Türk Tekstil ve Hazır Giyim Sektörü

Hazır giyim sektörünün diğer sektörlerle kıyaslandığında düşük bir sermaye yatırımı ile yüksek oranlı bir istihdam sağlaması, gelişmekte olan ülkelerin bu sektöre doğrudan veya dolaylı teşvikler vermesine, dışarıdan gelen rekabete karşı korumacı politikalar uygulamalarına neden olmaktadır.

Gelişmiş ülkeler de ise sektörün sağlamış olduğu istihdamı sürdürmek amacıyla kendi iç pazarlarını yabancı rakiplerine karşı koruyarak, sektörde yeni teknolojilerin ve üretim yöntemlerinin kullanılmasını özendirici politikalar uygulamaktadır. Bu nedenle, tekstil ve hazır giyim sektörü dünyada rekabetin en fazla yaşandığı sektörlerden birisidir. Ülkemizde 1980li yıllarda uygulamaya konulan ihracata yönelik kalkınma politikalarının bir sonucu olarak tekstil ve hazır giyim sektörü hızla büyümeye başlamış ve yatırımlar artmıştır. Hazır giyim sektörü, üretim ve istihdamdaki büyük ağırlığıyla ülkemiz ekonomisinin lokomotif sektörlerinden biri olma konumunu sürdürmektedir. (Emek, Sevim, 2006). Hazır Giyim Sektörü teknoloji düzeyi, ekonomik etkinliği ve sosyal etkileşimi itibarıyla ülkenin önde gelen sosyo-ekonomik faaliyet alanlarından biridir. Sektörün bu konumunu önümüzdeki yıllarda koruması, hatta geliştirmesi beklenmektedir. (Sanayi Genel Müdürlüğü, 2010)

3. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Türkiye’de bu hareketin öncüsü 1865 yılında çıkan “Dilaver Paşa Nizamnamesi”dir. Bu nizamnamede çalışma koşulları ile ilgili önemli hükümler yer almaktadır. Cumhuriyet dönemi ile canlanan ekonomi ve artan işçi sayısı, çalışma hayatını düzenleyen yasaların hazırlanmasına neden olmuştur. (Müngen, 1993).

3008 sayılı İş Kanununa dayanılarak hazırlanan, 07.07.1945 tarihinde kabul edilen ve 01.07.1946 tarihinde yürürlüğe konulan 4772 sayılı “İş Kazalarıyla Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanunu” ile mesleki risk sigortası oluşturulmuştur. 1960 yılına kadar yasal düzenlemelerde yer alan sosyal haklar ve sosyal güvenlik konusu 1961 yılında anayasal bir nitelik kazanmıştır (Bilir, 2004).

1971 tarihinde yürürlüğe giren 1475 sayılı İş Kanunu, işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin hükümleriyle işçi ve işveren arasındaki ilişkileri düzenleyerek birçok iş güvenliği yönetmeliğinin oluşmasında kaynak oluşturmuştur. (Süzek, 2000, s. 305-315).

2003 tarihinde 4857 sayılı İş Kanunu yürürlüğe girmiştir. Günümüzde bu kanuna bağlı çıkarılan yönetmeliklerle işçi sağlığı ve iş güvenliği uygulamaları düzenlenmektedir (Lale, 2010).

İşçi sağlığı ve iş güvenliği kavramı; çalışan bir kişinin çalışma koşulları ile kullanılan araç ve gereçlerden doğabilecek tehlikelerden arınmış veya bu tehlikelerin asgari düzeye indirildiği bir iş ortamında

çalışılması olarak tanımlanabilir (Demircioğlu, Centel, 2002:140).

İş güvenliği çalışmalarının amaçları, bir işyerinde işin yapılması esnasında doğabilecek tehlikelerin, çalışanların sağlığına zarar verebilecek koşulların ortadan kaldırılmasını ve güvenli bir çalışma ortamı yaratılmasını sağlamaktır (Durdu, 2006).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Uluslar arası Çalışma Örgütü (ILO) oluşturdukları ortak komisyonda işçi sağlığı ve iş güvenliği kavramını bir bütün olarak ele alarak işçi sağlığı ve güvenliğini aşağıdaki gibi tanımlamıştır:

İşçi sağlığı ve iş güvenliğini, “Çalışanların fiziksel, ruhsal ve sosyal iyilik hallerini en üst düzeye getirmek ve bu düzeyi sürdürmek, sağlıklarına gelebilecek olan zararları önlemek için gerekli ergonomi çalışmalarını yürütmek, çalışanları fizyolojik ve psikolojik yeteneklerine uygun işlere yerleştirmek, güvenli ve rahat bir ortamda çalışmalarını sağlamaktır.” (Durdu, 2006).

ILO verilerine göre dünyada her yıl 250 milyondan fazla iş kazası olmaktadır. İşyerlerindeki sağlıksız durumlar ve zararlı kimyasallarla temas nedeniyle her yıl 160 milyon çalışan hastalanmakta, 1.2 milyonu aşkın çalışan da meslek hastalıkları ya da iş kazaları nedeniyle hayatını kaybetmektedir. Dolayısıyla, işverenler; çalışanlar ve aileleri ile toplumun sağlığını koruma konusunda önemli sorumluluklar ve duyarlılık taşımak zorundadır. (Sabır, 2001:18-19).

İş kazaları ve meslek hastalıklarının çalışanları direkt etkilemesinin yanında, her iş kazası ve meslek hastalığının bir mali boyutu da bulunmaktadır. İş kazaları, işverenler ve ülke ekonomileri açısından da son derece önemli maliyetler oluşturmaktadır. Bu nedenle, çalışanların sağlığının korunması ve iş güvenliğinin sağlanması gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin en önemli problemi haline gelmiştir. (Çulhaoğlu, 1996:7).

İşçi sağlığı ve iş güvenliği çalışmalarının temel amacı; çalışanların mesleki alandaki tehlikelerden uzak bir ortamda, sağlıklı bir şekilde çalışma ortamının oluşturulmasıdır. İşçi sağlığı, sağlıklı bir yaşam çevresi için gerekli sağlık kurallarını içerirken, iş güvenliği daha çok, işçinin yaşamına ve vücut bütünlüğüne yönelik tehlikelerin ortadan kaldırılmasıdır (Centel, 2000:338).

4. YÖNTEM

Bu çalışmada hazır giyim işletmelerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda alınan önlemlerin uygulanma durumunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. İşçi sağlığı ve iş güvenliğinde alınan önlemlerin uygulanma durumunu tespit etmek amacıyla yazılı ve görsel kaynaklar incelenerek hazır giyim işletmesinde çalışanların ve konu ile ilgili

uzmanların görüşleri alınarak gözlem formu oluşturulmuştur.

Araştırmanın evrenini, Ankara Giyim Sanayicileri Derneği üyesi olan ve faaliyet gösteren 52 hazır giyim işletmesi oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise; AGSD üyesi işletmeler arasından tesadüfi yöntemle tespit edilen 4 hazır giyim işletmesi oluşturmaktadır. Verileri toplamak amacıyla hazırlanan gözlem formuyla hazır giyim işletmelerindeki işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin yasalar çerçevesinde uygulanma durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan gözlem formunun

değerlendirilmesinde, istatistiksel yöntemlerden yararlanılmıştır.

5. BULGULAR

Bu bölümde uygulanan gözlem formundan elde edilen bulgu ve yorumlarına yer verilmiştir. Gözlem formuyla işletmelerin kumaş tedariki, depolama, numune hazırlama, serim kesim, etiketleme, kalıp hazırlama, dikim, ütüleme, ilik, çıtçı, kuşgözü işlemleri, leke çıkarma, pres, serileme-eşleme, işletme içi taşıma, bakım onarım gibi bölümlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin uygulanma durumu incelenmiştir.

Tablo 1: Çalışanların Özlük Bilgileri Ve Eğitim Verilmesi İle İlgili Bulgular

AMAÇ NO	İŞLETMELER GÖZLENEN UYGULAMALAR	1	2	3	4
	2. İşçilere İşçi sağlığı ve iş güvenliği eğitimi verilmiş mi?	3	3	3	3
	3. Çalışanların istenmeyen davranışları (dikkatsizlik, aldırma, öfke) takip edilip uyarılıyor ve sebepleri araştırılıyor mu?	3	3	1	3
	4. Çalışanlara ergonomi eğitimi veriliyor mu?	1	2	1	1

Tablo 1 de çalışanların özlük bilgileri ve eğitim durumları ile ilgili bulgular incelendiğinde, işletmelerde çalışanlarla ilgili özlük dosyaları düzenlenmiş olduğu, Çalışanlara işçi sağlığı ve iş güvenliği eğitimlerinin verilmiş olduğu gözlenmiştir. 01.01.2014 tarihli kanuna göre işçi sağlığı ve iş güvenliği eğitimi sertifikası olmayan bireylerin herhangi

bir işletmede çalışması yasaktır. İşletmelerin %75'in de çalışanların istenmeyen davranışları (dikkatsizlik, aldırma, öfke) takip edilmekte, uyarılmakta ve sebepleri araştırılmaktadır. İşletmelerin %75'in de ergonomi eğitiminin verilmemekte olduğu gözlenmiştir.

Tablo 2: Çalışanların Kişisel ve Sosyal Alanları İle İlgili Düzenlemelere İlişkin Bulgular

AMAÇ NO	İŞLETMELER GÖZLENEN UYGULAMALAR	1	2	3	4
	2. İş elbisesi kullanılıyor mu?	2	2	3	2
	3. Yemek numuneleri 72 saat saklanıyor mu?	1	1	1	1
	4. Mutfak çalışanları ve ortam hijyenik koşullara uygun mu?	2	3	3	2

Tablo 2 de çalışanların kişisel ve sosyal alanları ile ilgili düzenlemeler incelendiğinde, işletmelerin %50sinde soyunma odalarının kısmen sağlandığı, kanunen yemekhanelerde

yapılan yemek numunelerinin 72 saat muhafaza edilmesi gerekirken, işletmelerde bununla ilgili bir çalışmanın bulunmadığı, mutfak çalışanlarının %50sinin hijyenik çalışma ortamına kısmen dikkat ettiği gözlemlenmiştir.

Tablo 3: Sağlık Kontrolleriyle İlgili Düzenlemelerin Yapılma Durumuna İlişkin Bulgular

AMAÇ NO	İŞLETMELER GÖZLENEN UYGULAMALAR	1	2	3	4
		3	1. Revir bulunmakta mı?	2	3
	2. İlk yardım sertifikalı eleman var mı?	3	3	1	3
	3. Personelin periyodik sağlık kontrolleri yapılmakta mı?	3	3	3	2

Tablo 3 de sağlık kontrolleri ile ilgili düzenlemeler ve önlemlerin alınma durumu incelendiğinde de, örnekleme oluşturan işletmelerin %50sinde revir bulunmakta olduğu, %75inde ilk yardım sertifikalı eleman çalıştırmakta olduğu, bunun kanunen zorunlu

hale getirilmesi nedeniyle işletmelerin çalışanlardan oluşturdukları, ilk yardım ekiplerine eğitim aldıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca bu kanuna bağlı olarak çalışanların periyodik sağlık kontrolleri de yapılmakta olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 4: Acil Durum Planları Ve Ekipmanları İle İlgili Bulgular

AMAÇ NO	İŞLETMELER GÖZLENEN UYGULAMALAR	1	2	3	4
		4	1. Acil durum planı ve ekipleri oluşturulmuş mu?	3	3
	2. Acil toplanma alanı belirlenmiş mi?	3	3	3	3
	3.Yılda bir kez acil durum tatbikatı yapılmakta mı?	2	3	3	2
	4. Yangın söndürme ekipmanları mevcut mu?	3	3	3	3
	5. Yangın dedektörleri ve yangın alarm sistemleri mevcut mu?	3	3	3	3
	6. Acil telefon listesi var mı?	3	3	3	3

Tablo 4 de AGSD üyesi hazır giyim işletmelerinde uygulanan Acil durum planları ve ekipmanların durumu incelendiğinde, işletmelerin acil durum ekipmanları ile ilgili çalışmaları yaptıkları gözlemlenmiştir. İşletmelerin işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili kanuni gerekleri yerine getirmek zorunda olmaları ve bu önlemleri almadıkları takdirde işletmenin üretime geçemeyeceği gerçeği

ile karşı karşıya kalmaları nedeniyle acil durum planlarını yaparak, acil durum ekiplerini oluşturmuş, yıllık yapılması gereken acil durum tatbikatlarının kısmen yapılmış, yangın söndürme ekipmanları, yangın dedektörü veya alarm sistemleri çalışır duruma getirilmiş, acil telefon listelerini oluşturmuş oldukları gözlemlenmiştir.

Tablo 5: Çevre koşulları ile ilgili düzenlemelere ilişkin Bulgular

AMAÇ NO	İŞLETMELER GÖZLENEN UYGULAMALAR	1	2	3	4
		5	1. Çalışma ortamında kayma, takılma vb nedenlerle düşmeye karşı önlem alınmış mı?	3	2
	2. Çalışma ortamı temizliği periyodik yapılmakta mı ?	2	2	3	2
	3. Çalışma ortamında sigara içilmekte mi?	1	1	1	1
	4. Çalışma ortamında aydınlatma yeterli mi?	3	2	3	3
	5. Çalışanlara yaptıkları işe uygun masa, sandalye ve destek ekipmanlar sağlanmakta mı?	2	2	3	2
	6. Çalışma ortamındaki duvarlara monte edilmiş raflar düşmeyecek şekilde sabitlenmiş mi?	2	2	3	2
	7. Çalışma ortamında termal konfor sağlanmış mı?	1	2	3	1
	8. Kalifiye eleman çalıştırılıyor mu?	3	3	3	3
	9. Depo sorumlusu var mı?	3	3	3	3
	10. Kompresör herkesin kolaylıkla ulaşamayacağı ayrı bir yerde mi?	3	2	3	3
	11. Kompresörün basınç testi yaptırılmış mı?	3	3	3	3
	12. Ortam ölçümleri (gürültü, toz vb) yapılmış mı?	3	2	3	3
	13. İşyerinde hava sirkülasyonu sağlanıyor mu?	3	2	1	3
	14. Toz emiş sistemi mevcut mu?	3	2	1	3

Tablo 5 de çalışma ortamı ile ilgili düzenlemeler incelendiğinde, işletmelerin aldıkları önlemlerin yetersiz olduğu gözlemlenmiştir. Çalışma ortamlarında kayma, takılma vb nedenlerle düşmeye karşı düzenlemelerin, işletmelerin %75inde yapıldığı, %25inde ise kısmen yapıldığı, işletmelerin çalışma ortamlarının %25inde temizliğin düzenli olarak yapıldığı, işletmelerde kapalı alanlara getirilen sigara içme yasağı gereğince sigara kullanılmadığı, çalışma ortamlarındaki aydınlatmanın %25inde kısmen yeterli olduğu, çalışanlara yaptıkları işe uygun masa, sandalye ve destek ekipmanlarının %75inde kısmen sağlanmakta olduğu, çalışma ortamındaki duvarlara monte edilen rafların %75inin çalışanların üzerine

düşmeyecek şekilde kısmen sabitlendiği, çalışma ortamında termal konforunun %25inde sağlandığı, %50sinde ise sağlanmadığı gözlemlenmiştir.

İşletmelerde kalifiye eleman çalıştırılmakta olduğu ve depo sorumluları bulunduğu gözlemlenmiştir. İşletmelerin %75inde kompresör tüm çalışanların kolaylıkla ulaşamayacağı ayrı bir yerde olduğu ve işletmelerin kompresörlerin basınç testlerini yaptırmış oldukları gözlemlenmiştir. Ortam ölçümleri (gürültü, toz vb) %25inde yapılmakta, %75inde kısmen yapılmaktadır. İşyerlerindeki hava sirkülasyonu %50sinde sağlanırken, %25inde kısmen sağlanmakta, %25inde ise sağlanmamakta olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 6: Elektrik Tesisatı İle İlgili Önlemlere İlişkin Bulgular

AMAÇ NO	GÖZLENEN UYGULAMALAR	İŞLETMELER			
		1	2	3	4
6	1. Elektrik panoları kilit altında tutuluyor mu?	1	3	3	1
	2. Uyarı işaretleri ve yalıtkan paspas mevcut mu?	2	3	3	3
	3. Elektrik topraklama kontrolleri periyodik olarak yapılmakta mı?	3	2	3	3

Tablo 6 da Elektrik tesisatıyla ilgili önlemlerin alınma durumu incelendiğinde, Yapılan kanuni düzenlemeler sonucunda işletmeler elektrik panoları ile ilgili bazı önlemleri almaya başlamış olsalar da tespit edilen eksiklikler, elektrikle ilgili olan önlemlerin yetersiz olduğunu göstermektedir. Elektrik panolarının kilit altında tutulması gerekliliği

kanunen belirlenmiştir. İşletmelerin %50sinin bu gerekliliği yerine getirmemekte oldukları, %50sinin ise yalnızca kapaklarını kapalı tutmakta olduğu gözlemlenmiştir. Bunun nedeni olarak herhangi bir tehlike karşısında ulaşılabilirliğinin kolay olmasını belirtmişlerdir. Uyarı işaretleri ve yalıtkan paspaslar işletmelerin %75inde bulunmaktadır.

Tablo 7: İşletmede Kullanılan Makinelerdeki Koruyucu Önlemlere İlişkin Bulgular

AMAÇ NO	GÖZLENEN UYGULAMALAR	İŞLETMELER			
		1	2	3	4
7	1. Dikiş makinelerinde parmak koruyucu mevcut mu?	1	2	3	1
	2. Dikiş makinelerinde kayış koruyucu var mı?	3	3	3	3
	3. İlik makinelerinde koruyucu kapak var mı?	3	3	3	3
	4. İlik cep makinesinde koruyucu var mı?	3	3	3	3
	5. Düğme, punteriz ve ilik makinelerinde göz koruyucu var mı?	3	3	3	3
	6. Makinelerin bakımları periyodik(günlük, aylık, haftalık) olarak yapılıyor mu?	3hafta	3	3	3
	7. Pastal serim makinelerinde çarpmaya karşı koruyucu var mı?	3	3	3	3
	8. Elle idare edilen kesim makaslarında parmak koruyucu var mı?	3	3	3	3
	9. Döner bıçaklı kesim makasında parmak koruyucu var mı?	3	3	3	3
	10. Dik bıçaklı makasta parmak koruyucu var mı?	3	3	3	3

11. Hızarda parmak koruyucu var mı?	3	3	3	3
12. Kişisel koruyucu donanım, maske, eldiven vb mevcut mu?	3	3	3	3
13. Kullanılan kişisel koruyucu donanımlarla ilgili eğitimler veriliyor mu?	3	3	1	3
14. Pres ütülerde koruyucu çerçeve var mı?	3	3	3	3
15. Kullanılan buharlı ütülerde koruyucu var mı?	3	3	3	3
16. Leke çıkarma makinesinde koruyucu var mı?	3	2	3	3
17. İş aletlerinin doğru kullanılmasına özen gösteriliyor mu?	1	3	3	1

Tablo 7 de işletmede kullanılan makinelere ilişkin koruyucu önlemler incelendiğinde, işletmede kullanılan dikiş makinelerinde parmak koruyucuların %25inde bulunmakta olduğu, %50sinde ise bulunmamakta olduğu gözlemlenmiştir. Makinelerin parmak koruyucularıyla ilgili eksiklikler gözlemlenirken, kayış koruyucularının makinelerin tamamında bulunmakta olduğu gözlemlenmiştir. İlik makinelerinin ve ilik cep makinelerinin koruyucuları bulunmaktadır. Düğme, punteriz ve ilik makinelerinde göz koruyucuları tamamında bulunmaktadır. Makinelerin periyodik kontrolleri düzenli olarak yapılmaktadır. Yapılan gözlemler sırasındaki görüşmelerde makinelerin koruyucularının bulunduğu, eğitimlerde bu koruyucuların öneminden bahsedildiğini ancak çalışanların, makinelerdeki koruyucuların çalışmalarını engellemesi nedeniyle kullanmadıklarını belirtmişlerdir. İşletmelerin kesimhane bölümünde alınması gereken önlemlerin tamamını aldıkları gözlenmiştir. Pastal serim makinelerinde çarpmaya karşı koruyucu, elle idare edilen kesim makaslarında, döner bıçaklı kesim makasında, dik bıçaklı makasta, hızarda parmak koruyucu ve kişisel koruyucu

donanımı maske, eldiven vb bulunmaktadır. İşletmeler gerekli teçhizatı sağlamalarına rağmen çalışanlarda bununla ilgili bir bilinç oluşmadığı için kullanımının sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Pres ütülerde koruyucu çerçeve ve buharlı ütülerde koruyucuların bulunmakta olduğu, fakat leke çıkarma makinesinde işletmelerin %75inde koruyucu bulunmaktayken %25inde kısmen bulunmakta olduğu gözlemlenmiştir. İş aletleri işletmelerin %50sinde doğru kullanılırken %50sinde doğru kullanıma dikkat edilmediği gözlemlenmiştir. Kullanılan kişisel koruyucu ve donanımlarla ilgili işletmelerin %75inde eğitim verilirken %25inde eğitim verilmemektedir.

Tablo 8: İş Kazalarının Yaşanma Durumuna İlişkin Bulgular

AMAÇ NO	İŞLETMELER	1	2	3	4
8	1. Kaldırma araçları (forklift vb) mevcut mu?	1	2	1	1
	2. Makine kullanım talimatları hazırlanıp makine başlarına asılmış mı?	1	3	2	1

3. Depoda bulunan malzemelerin istiflenme şekli uygun mu?	3	2	3	3
4. İstifleme raflarında korkuluk mevcut mu?	3	1	3	3
5. İş kazası yaşanmış mı?	3	3	3	3
6. İş kazası hangi birimde yaşanmış?	Kesim	Kesim	Kesim	Kesim
7. İş kazası yaşanma durumu nedir?	Nadiren	Nadiren	Nadiren	Nadiren

Tablo 8 de iş kazalarının yaşandığı bölümler ve yaşanma durumu incelendiğinde, işletmelerin %25inde kaldırma aracı (forklift vb) kısmen bulunmaktayken %75inde ise bulunmamaktadır. Makine kullanım talimatlarının makine başlarına asılma durumu incelendiğinde %25inde bulunduğu, %25inde kısmen bulunduğu, %50sinde ise bu talimatların bulunmadığı gözlemlenmiştir. Depoda bulunan malzemelerin istiflenme şeklinin %75inde uygun olduğu, %25inde kısmen uygun olduğu, istifleme raflarının %75inde istiflemenin uygun yapıldığı, bölümlerin %25inde korkuluk kullanılmadığı ve bu nedenle istiflemenin kısmen uygun olduğu gözlemlenmiştir. İşletmelerde iş kazalarının görüldüğü fakat bunun nadiren olduğu ve genellikle kesimhane bölümünde yaşandığı, işletmelerin iş kazalarını kayıt altına almadıkları üretim bölümünde parmağa iğne batmasının yaşandığı fakat bunun iş kazası olarak görülmediği, kesimhane bölümündeki kesiklerin ise tedavi altına alınsa da kayıtlara geçmediği çünkü önemsenmediği verilen cevaplarda belirlenmiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre;

- ✓ Acil durum planları ve ekipmanları ile ilgili önlemlerin genel olarak alındığı belirlenmiştir.
- ✓ Acil durum planları ve ekipmanlarının kanuni zorunluluktan dolayı bulundurulduğu gözlemlenmiştir.
- ✓ Sağlıkla ilgili önlemler incelendiğinde periyodik sağlık kontrollerinin yapıldığı görülmüştür.
- ✓ İşletmeler revir bulundurma konusunda iyi bir tutum göstermeseler de ilk yardım sertifikalı eleman bulundurmaya dikkat etmektedirler.
- ✓ Elektrik tesisatı ile ilgili yapılan kanuni değişiklikler sonucunda işletmeler önlemlerini almaya başlamış olsalar da düzenlemelerde görülen eksiklikler alınan önlemlerin hala yetersiz olduğunu göstermektedir.
- ✓ İşletmelerin çalışma ortamı ile ilgili düzenlemelerde yetersiz olduğu yapılan gözlemlerde görülmüştür.
- ✓ İşletmeler her ne kadar termal konfor, aydınlatma vb önlemleri aldıklarını düşünseler de termal konforun yeterli olmadığı görülmüştür.
- ✓ İşçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili eğitimler verilmiştir.
- ✓ Çalışanların özlük dosyaları bulunmaktadır.
- ✓ Genel olarak istenmeyen insan davranışları takip edilmekte ve bununla ilgili uyarılar yapıp sebepleri araştırılmaktadır.
- ✓ İşçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili eğitimin verildiğini belirten işletmelerde ergonomi eğitimi verilmediği bu nedenle işçi sağlığı ve iş güvenliği eğitimlerinde bu bilincin çalışanlara kazandırılmadığı gözlemlenmiştir.
- ✓ Her ne kadar işletmeler çalışanlara önem verdiklerini göstermeye çalışsalar da çalışanlara özel eşyalarını koyacakları bir soyunma odası dahi sağlamada yetersizlerdir.
- ✓ Kanunen gerekli olan ve işletme kayıtlarında bulunması gereken ortam ölçümleri ve testleri %75 oranında yapılmıştır.
- ✓ Kullanılan dikiş makinelerinde koruyucu donanımların (parmak koruyucu vb) yetersiz olduğu gözlemlenmiştir.
- ✓ Kullanılan dikiş makinelerinde yetersiz olan koruyucuların (parmak koruyucu vb) diğer makinelerde (ilik, düğme, overlok, punteriz vb.) bulunduğu ancak kullanımdan kaynaklanan sıkıntılar yaşandığı gözlemlenmiştir.
- ✓ İşletmeler çalışanlarda henüz iş güvenliği bilincinin oluşmaması nedeniyle, koruyucu donanımları kullanmak istemediklerini belirtmişlerdir. Bu durum verilen eğitimlerin yetersizliğini ve yönetimin otoritesini yeterince kullanmadığını göstermektedir. İşletmelerin bu konuda özendirici bir çalışma yapmadıkları çalışanlara bu koruyucuları sadece temin ettikleri kullanımını zorunlu kılmadıkları görülmüştür.
- ✓ Kesimhane bölümünde kullanılan kesici aletlerle ilgili koruyucuların (parmak koruyucu, çelik eldiven vb) işletmeler tarafından sağlandığı fakat dikiş, punteriz, ilik, düğme vb makinelerde olduğu

gibi çalışanların bu koruyucuları kullanmadıkları gözlemlenmiştir.

- ✓ Ütülerle ilgili önlemlerin alındığı ancak leke çıkarma işlemlerinde kişisel koruyucuların çalışanlar tarafından kullanılmadığı gözlemlenmiştir.

Avrupa Birliği uyum sürecinde ülkemizde yapılan kanuni değişiklikler sonucu işletmelerin iş güvenliği uzmanı çalıştırma zorunluluklarını yerine getirmeleri, işletmelerde kayıt defterlerinin tutulması iş kazaları ile ilgili daha güvenli verilere ulaşmamızı sağlayacaktır. İşletmelerin çalışanlara rahat çalışma ortamı sunma ve motivasyonu sağlayarak üretimi artırma konusuna dikkat etmeleri gerekmektedir.

Meslek hastalıkları ile ilgili bilincin kazandırılması gerekmektedir. Çalışanlara yapacakları en küçük bir dikkatsizliğin özellikle kesimhane bölümünde uzuv kayıplarına neden olabileceği geçmişte yaşanan örneklerle anlatılmalıdır. İşletmelerde her türlü kaza büyük küçük, önemli önemsiz demeden kayıt altına alınmalıdır. Hazır giyim sektöründe işçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili gerekli önlemler alınmalıdır. Bu konuda yapılan çalışmalar oluşabilecek meslek hastalıklarının önlenmesine katkı sağlayacaktır.

7. Conflict of Interest / Çıkar Çatışması

Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

No conflict of interest was declared by the authors.

8. Kaynaklar

Akyiğit, Ercan, *İş Yasaları*, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1998

Arııcı, Kadir, *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Dersleri*, Ankara, Tes-İş Eğitim Yayınları, 1999

Bilgili, Özkan, *Yeni Sosyal Güvenlik Uygulaması*, ANKARA: SMMM Odası Yayınları Yayın No:60, 2008

Bilir, Nazmi, *İş Sağlığı ve Güvenliği*, ANKARA: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 2004

CENTEL, Tankut. *İşçi Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı*. BALIKESİR : MESS Yayın, 2000

Çulhaoğlu, Benian, " *İşletmelerde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Çalışmaları ve Tekstil Sektörüne Yönelik Bir Araştırma*", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1996

Dal, V. ve Akçagün, E. "Türk hazır giyim sanayinde uluslar arası pazarlarda üstünlük sağlamasına yönelik rekabet stratejisi modeli geliştirilmesi",2012

Demircioğlu M. ve Centel T., *İş Hukuku*, İstanbul, Beta Basım Yayın, 2002

Emek A, Sevim Ü. *Hazır Giyim Dış Ticaret Müsteşarlığı Dış Ticareti Geliştirme Etüd Merkezi*, Ankara,2006

Fırat, Zerrin, "İnsan Kaynakları Yönetiminin İş Güvenliğine Yaklaşımı", PARADOKS, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, Yıl:4, Sayı:1, Ocak 2008

KUZGUN, Ersan "İşverenin iş kazası ve meslek hastalığından doğan sorumluluğu" Yüksek lisans tezi

Piyal, Bülent, "155 ve 161 Sayılı ILO Sözleşmeleri"

Sabır, Handan Uysal, "Endüstride Sağlık, Çevre ve Güvenlik Yönetiminin Geliştirilmesi", İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Dergisi, Ankara,S:1, Mayıs-Haziran 2001

Sanayi Genel Müdürlüğü, "Tekstil, hazır giyim, deri ve deri ürünleri sektörleri sanayi", 2010

Tezcan, E. "Hazır giyim sektöründe işçi sağlığı ve güvenliği tehlikeleri", 2010

Yasan, G. ve Küçük, S. " İş sağlığı ve Güvenliği - Risk Değerlendirme", *Son Gelişmeler Işığında, İş Sağlığı ve Güvenliğinde Teknik ve Hukuki Boyut Eğitimi Notları*, İstanbul Sanayi Odası Eğitimleri, 2005

Yavuz, S. "Türkiye'de tekstil sektöründe İSG çalışma koşulları, sorunları ve çözüm önerileri", 2010